

Vergaderjaar 1988–1989

19 757

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering (Anonieme verdachte)

Nr. 6

NOTA VAN WIJZIGING

Ontvangen 18 september 1989

Het wetsvoorstel wordt als volgt gewijzigd:

I

Artikel I komt als volgt te luiden:

Het Wetboek van Strafrecht wordt als volgt gewijzigd:

A. Artikel 435, onder 4°, komt als volgt te luiden:

4°. hij die, door het bevoegd gezag naar zijn identiteitsgegevens gevraagd, een valse naam, voornaam, geboortedatum, geboorteplaats of woon- of verblijfplaats opgeeft;

B. Na artikel 435e wordt een nieuw artikel 435f ingevoegd, luidende:

Artikel 435f

Een verdachte die, door het bevoegd gezag naar zijn identiteitsgegevens gevraagd, weigert zijn naam, voornamen, geboortedatum, geboorteplaats of woon- of verblijfplaats op te geven, wordt gestraft met een geldboete van de eerste categorie.

II

Artikel II komt als volgt te luiden:

Het Wetboek van Strafvordering wordt als volgt gewijzigd:

A. In artikel 52 wordt na het woord «voornamen» een komma en de woorden «geboortedatum, geboorteplaats» ingevoegd.

B. In artikel 54, eerste lid, worden de woorden «het strafbare feit omschreven in artikel 435 onder 4°, van het Wetboek van Strafrecht» vervangen door: een der overtredingen omschreven in de artikelen 435, onder 4°, en 435f van het Wetboek van Strafrecht.

C. Artikel 61 wordt als volgt gewijzigd:

1. In artikel 61 worden na het tweede lid de navolgende leden ingevoegd, luidende: Een verdachte, ten aanzien van wie een verdenking ter zake van een strafbaar feit waarvoor geen voorlopige hechtenis is toegelaten, bestaat kan, indien na diens staandehouding of aanhouding voorts een verdenking is gerezen ter zake van een der overtredingen omschreven in de artikelen 435, onder 4°, en 435f van het Wetboek van Strafrecht, op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier, voor wie hij wordt geleid, of die zelf de verdachte heeft aangehouden, nog gedurende ten hoogste zes uren worden opgehouden, voor zover zulks voor de vaststelling van zijn identiteit noodzakelijk is.

Het bevel tot ophouding ter identificatie is gedagtekend en ondertekend.

Het bevel geeft een beknopte omschrijving van de strafbare feiten ten aanzien waarvan een verdenking bestaat en de feiten of omstandigheden, waarop de verdenkingen zijn gegrond.

De verdachte wordt in het bevel zo duidelijk mogelijk aangewezen. Een afschrift van het bevel wordt hem onverwijld uitgereikt.

2. Na artikel 61 wordt een nieuw artikel 61a ingevoegd, luidende:

Een verdachte, ten aanzien van wie na diens staandehouding of aanhouding een verdenking is gerezen ter zake van een der overtredingen omschreven in de artikelen 435, onder 4°, en 435f van het Wetboek van Strafrecht kan op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier, voor wie hij wordt geleid, of die zelf de verdachte heeft aangehouden, tijdens de ophouding voor verhoor of de ophouding ter identificatie worden onderworpen aan het maken van fotografische opnamen, het nemen van vingerafdrukken of het nemen van lichaamsmaten, voor zover zulks voor de vaststelling van zijn identiteit noodzakelijk is.

D. In artikel 539h, eerste lid onder 3°, worden de woorden «het strafbare feit omschreven in artikel 435, onder 4°, van het Wetboek van Strafrecht» vervangen door: een der overtredingen omschreven in de artikelen 435, onder 4°, en 435f van het Wetboek van Strafrecht.

TOELICHTING

1. Algemeen

Voor de achtergrond, de betekenis en de inhoud van het gewijzigde wetsvoorstel zij verwezen naar de memorie van antwoord. Hierna volgt nog een summier artikelsgewijze toelichting.

2. Artikelsgewijze toelichting

2.1. Artikel 435, onder 4°, Wetboek van Strafrecht

Artikel 435, onder 4°, Wetboek van Strafrecht (Sr) is ten opzichte van het oorspronkelijke wetsvoorstel in die zin gewijzigd, dat ook het opgeven van valse voornamen aan het bevoegd gezag als identiteitsgegevens strafbaar is gesteld. De tekst van deze bepaling sluit daarmee beter aan op die van artikel 52 Wetboek van Strafvordering (Sv). Het is immers niet ondenkbaar dat een verdachte tracht zijn werkelijke identiteit verborgen te houden door aan het bevoegd gezag valse voornamen op te geven.

2.2. Artikel 435f Wetboek van Strafrecht

De Nota van Wijziging bevat een nieuw voorstel om de weigering van de verdachte om, daarnaar door het bevoegd gezag gevraagd, de in artikel 435, onder 4°, van het Wetboek van Strafrecht (Sr) omschreven identiteitsgegevens op te geven strafbaar te stellen. De noodzaak van een dergelijke strafbaarstelling heb ik in de memorie van antwoord met argumenten gestaafd.

Krachtens het voorgestelde artikel 52 Sv is iedere opsporingsambtenaar bevoegd om een verdachte op elk gewenst moment in de opsporingsfase te vragen zijn identiteitsgegevens op te geven. Een weigering om één of een aantal van de in artikel 435f Sr genoemde identiteitsgegevens te verstrekken levert een overtreding van die bepaling op. Het woord «weigert» vereist een zekere mate van bewustheid bij de verdachte van het door de opsporingsambtenaar gedane verzoek. Blijft de verdachte, nadat hem door een opsporingsambtenaar is verzocht zijn identiteitsgegevens bekend te maken, zwijgen, dan zal die opsporingsambtenaar zich er van moeten vergewissen dat het de verdachte duidelijk is geworden dat hem een dergelijk verzoek is gedaan. De opsporingsambtenaar zal bij een zwijgende verdachte de door hem verrichte handelingen en de door de verdachte getoonde reacties nauwkeurig in het proces-verbaal moeten weergeven, opdat aan de hand van dit proces-verbaal in een later stadium, bij voorbeeld bij de berechting, kan worden beoordeeld of in casu van een «weigering» sprake was. Voorts veronderstelt een weigering dat het betreffende identiteitsgegeven de verdachte bekend is.

Onder het bevoegd gezag dient in het algemeen te worden verstaan: zij die in de staat met enig gezag bekleed zijn. Zie mr T. J. Noyon—mr G. E. Langemeijer, Het Wetboek van Strafrecht, zevende druk, bewerkt door mr J. Remmelink, aantekening 6 bij artikel 435. De ambtenaar vertegenwoordigt alleen het gezag wanneer hij werkzaam is binnen de kring van zijn bevoegdheid. Hij moet niet slechts in het algemeen zijn in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening maar ook in het bijzonder bevoegd zijn tot het vragen van de verdachte naar zijn identiteitsgegevens. Deze bevoegdheid hoeft niet uitdrukkelijk in de wet te zijn verleend, indien zij maar voortvloeit uit de aard van de aan de ambtenaar opgedragen werkzaamheden. Een uitdrukkelijke bevoegdheid is aan iedere opsporingsambtenaar toegekend in artikel 52 Sv. Deze bevoegdheid komt voorts toe aan de commandant, de schipper en de gezagvoerder van een luchtvaartuig (art. 539g Sv). Aan opsporingsambtenaren komt ook de bevoegdheid toe tot het aanhouden van personen tegen wie een bevel tot bewaring is uitgevaardigd door de rechter-commissaris of een bevel tot vangenneming door de rechter ter terechtzitting. Bevoegd tot het vragen aan een verdachte naar zijn identiteitsgegevens zijn ook de rechter-commissaris (art. 190 Sv), de voorzitter van de rechtbank (art. 278 Sv), de voorzitter van het gerechtshof (art. 415 juncto art. 278 Sv), de politierechter (art. 367, tweede lid, juncto art. 278 Sv), de kantonrechter (art. 398 juncto art. 278 Sv) en de kinderrechter (art. 501, eerste lid, juncto art. 278 Sv).

Iedere keer als een verdachte weigert de hem gevraagde identiteitsgegevens te verstrekken, maakt hij zich schuldig aan een overtreding; de reeks kan evenwel als een voortgezette handeling in de zin van artikel 56 Sr worden beschouwd.

Op overtreding van artikel 435f Sr is een geldboete van de eerste categorie gesteld. Overtreding van artikel 435, onder 4°, Sr is bedreigd met een geldboete van de tweede categorie. Een weigering om identiteitsgegevens op te geven acht ik evenwel minder strafwaardig dan het opgeven van valse identiteitsgegevens.

2.3. *Artikel 52 Wetboek van Strafvordering*

Dit wetsartikel is ten opzichte van het oorspronkelijke wetsvoorstel niet gewijzigd.

2.4. *Artikel 54 Wetboek van Strafvordering*

Artikel 54 regelt de aanhouding van de verdachte buiten het geval van ontdekking op heterdaad. De aanvaarding van de uitzondering van het strafbare feit omschreven in artikel 435, onder 4°, Sr had tot doel te voorkomen dat een verdachte – die steeds een valse naam opgeeft in gevallen waarin aanhouding door de wet is uitgesloten – zich voortdurend aan een vervolging zou kunnen onttrekken. Een soortgelijke uitzondering lijkt gerechtvaardigd ten aanzien van die verdachte die weigert zijn identiteitsgegevens te verstrekken. Artikel 539h, eerste lid onder 3°, is in dezelfde zin gewijzigd.

2.5. *Artikel 61 Wetboek van Strafvordering*

De in het oorspronkelijk ontwerp voorgestelde redactie van artikel 61, tweede lid, tweede volzin, verschaft te weinig duidelijkheid over het doel dat met de verlenging van de vrijheidsbeneming wordt beoogd. Dit artikel voorzag enkel en alleen in een verlenging van de termijn van zes uren tot twaalf uren in geval van verdenking van de overtreding van artikel 435, onder 4°, Sr of indien de verdachte weigerde zijn personalia op te geven. Onduidelijk was voorts het rechtskarakter van de verlengde vrijheidsbeneming, terwijl voorts niet expliciet was geformuleerd welke autoriteiten bevoegd waren de verlengde vrijheidsbeneming te gelasten.

In het nieuwe voorstel is daarom opgenomen dat de verlenging van de vrijheidsbeneming mag plaatsvinden, voor zover de identiteitsvaststelling van de verdachte zulks eist. De vrijheidsbeneming behoort als regel te worden beëindigd, zodra de identiteit van de verdachte behoorlijk is vastgesteld, tenzij de vrijheidsbeneming op andere gronden behoort te worden gecontinueerd. De verlenging van de vrijheidsbeneming kan op tweeërlei manieren de vaststelling van de identiteit vergemakkelijken. In de eerste plaats fungeert zij als dwangmiddel ten aanzien van de verdachte die niet eigener beweging de juiste identiteitsgegevens verstrekt. In de tweede plaats biedt een verlenging van de termijn van vrijheidsbeneming de politie de mogelijkheid om de verdachte aan de identificatiemaatregelen, vermeld in artikel 61a Sv (nieuw), te onderwerpen.

In het voorstel is uitdrukkelijk opgenomen dat de verlenging van de vrijheidsbeneming alleen kan worden gelast door de officier van justitie of de hulpofficier, voor wie hij wordt geleid, of die zelf de verdachte heeft aangehouden.

De ophouding van de verdachte ter identificatie dient als een aparte titel van vrijheidsbeneming in de wet te worden opgenomen, nu zij een concreet omschreven doel dient en misbruik dient te worden voorkomen. Voor een meer diepgaande onderbouwing van deze stelling verwijs ik naar de memorie van antwoord. De ophouding ter identificatie van de verdachte is beperkt tot verdachten van een strafbaar feit, waarvoor geen voorlopige hechtenis is toegelaten. De verdachten van een strafbaar feit, waarvoor wél voorlopige hechtenis is toegelaten, kunnen immers in verzekering worden gesteld (zie art. 58, eerste lid, Sv). De wettelijk toegelaten grond voor de inverzekeringstelling is het belang van het onderzoek (zie art. 57, eerste lid, Sv). Tot het onderzoek in de zin van deze wetsbepaling kan ook gerekend worden het onderzoek naar de identiteit van de verdachte.

Uit het feit, dat in het voorgestelde derde lid een apart vrijheidsbe-

nemend dwangmiddel, te weten de ophouding ter identificatie, wordt geschapen, mag niet worden afgeleid dat tijdens die periode geen verhoren van de verdachte meer kunnen plaatsvinden. De koppeling van de verlenging van de vrijheidsbeneming aan het doel van de identiteitsvaststelling heeft in mijn ogen geen beperkend effect ten aanzien van de verhoorsfaciliteiten van de politie. Wèl heeft deze koppeling tot gevolg dat de ophouding ter identificatie, en dus dientengevolge ook het politie-verhoor, een einde behoort te nemen, zodra de identiteit van de verdachte behoorlijk is vastgesteld, tenzij de vaststelling van de identiteit van het begin af aan zoveel tijd in beslag genomen heeft dat de politie nog niet aan het verhoor is toegekomen. In dat geval behoort de ophouding pas een einde te nemen wanneer het politieverhoor is beëindigd. Indien er sprake is van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten, kan geen ophouding ter identificatie plaatsvinden, doch dient een in verzekeringstelling te volgen. In het kader van dat vrijheidsbenemende dwangmiddel kan dan zowel het verhoor van de verdachte voortgang vinden als het onderzoek naar de identiteit van de verdachte worden voortgezet.

Het feit dat de ophouding ter identificatie als een apart vrijheidsbenemend dwangmiddel in het wetsvoorstel is opgenomen, brengt met zich mee dat enkele vormvoorschriften inzake dat bevel moeten worden vastgesteld. Het bevel moet zijn gedagtekend en ondertekend. De verdachte moet op de hoogte gesteld worden van de strafbare feiten, ten aanzien waarvan een verdenking is gerezen. Dat is allereerst het grondfeit en voorts nog een van de overtredingen omschreven in de artikelen 435, onder 4°, en 435f Sr. Voorts moet de verdachte worden geïnformeerd over de feiten of omstandigheden, waarop die verdenkingen zijn gegrond. Ten slotte moet de verdachte zo nauwkeurig mogelijk worden aangewezen. In het bevel kan bij voorbeeld de verdachte worden omschreven aan zijn haardracht, zijn kleding, zijn huidskleur, de kleur van zijn ogen, enzovoorts. Ten slotte dient een afschrift van het bevel tot ophouding ter identificatie aan de verdachte te worden uitgereikt.

2.6. Artikel 61a Wetboek van Strafvordering

In het wetsvoorstel is gehandhaafd de bevoegdheid van de officier van justitie of de hulpofficier, voor wie hij wordt geleid, of die de verdachte heeft aangehouden, de verdachte te onderwerpen aan identificatiemaatregelen, indien ten aanzien van hem een verdenking van een van de overtredingen omschreven in de artikelen 435, onder 4°, en 435f Sr bestaat. De ontdekking op heterdaad van de overtreding van artikel 435f Sr heeft automatisch tot gevolg dat er ten aanzien van die overtreding altijd sprake zal zijn van een verdenking. Voor wat de overtreding van artikel 435, onder 4°, Sr betreft zullen nog andere feiten of omstandigheden aanwezig moeten zijn, waarop een verdenking ter zake van die strafbepaling kan worden gebaseerd.

Voormelde opsporingsorganen dienen de bevoegdheid te hebben de verdachte aan identificatiemaatregelen te kunnen onderwerpen, indien zulks voor de vaststelling van de identiteit noodzakelijk is. In de voorgestelde wetsbepaling is nog eens uitdrukkelijk vastgelegd dat deze identificatiemaatregelen alleen geoorloofd zijn, als zulks met het oog op de identiteitsvaststelling noodzakelijk is.

De identificatiemaatregelen zijn limitatief in de wet omschreven. In verband hiermee is het nemen van lichaamsmaten uitdrukkelijk in de wet opgenomen. Voor wat betreft de keuze van de identificatiemaatregelen verwijs ik naar de memorie van antwoord.

De reikwijdte van dit artikel is beperkt tot de ophouding voor verhoor en de ophouding ter identificatie. Voor wat betreft de fasen van de inver-

zekeringstelling en de voorlopige hechtenis gelden de artikelen 62, tweede en derde lid, en 76 Sv.

Het voorschrift, dat het aanwenden van identificatiemaatregelen voor de identiteitsvaststelling noodzakelijk moet zijn, waarborgt dat de gerezen twijfel aan de juistheid van de verschafte identiteitsgegevens op geen enkele andere wijze dan door de onderwerping van de verdachte aan die maatregelen kan worden weggenomen.

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes